

EEN REIS OM DE
WERELD
IN
80
VOGELS

Mike Unwin

Geïllustreerd door Ryuto Miyake

EEN REIS OM DE
WERELD
IN
80
VOGELS

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Noch de auteur, noch de uitgever stelt zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of eventuele onvolledigheden in dit boek.

© 2022 Ryuto Miyake, illustraties

© 2022 Mike Unwin, tekst

Mike Unwin doet zijn rechten gelden als auteur van dit werk volgens de Copyright, Designs and Patents Act 1988
All rights reserved

© 2022 Nederlandse vertaling

Uitgeverij Luitingh-Sijthoff bv, Amsterdam

De oorspronkelijke uitgave van dit boek werd ontworpen, geproduceerd en gepubliceerd in 2022, door Laurence King Publishing Ltd., Londen

Oorspronkelijke titel *Around the world in 80 birds*

Alle rechten voorbehouden

Vertaling Nathan Brinkman/Vitataal

Redactie en productie Vitataal

Vormgeving binnenwerk Masumi Briozzo

Opmaak Indruk Grafisch Ontwerp

Omslagontwerp Florian Michelet

Omslagillustraties Ryuto Miyake

www.lsamsterdam.nl

www.boekenwereld.com

ISBN 978 90 245 9984 4

NUR 435

Uitgeverij Luitingh-Sijthoff vindt het belangrijk om op verantwoorde en milieuvriendelijke wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is daarom gebruik gemaakt van papier waarvan zeker is dat het niet tot bosvernietiging heeft geleid.

EEN REIS OM DE
WERELD
IN
80
VOGELS

Mike Unwin

Met illustraties van Ryuto Miyake

UITGEVERIJ LUITINGH-SIJTHOFF

Inhoud

Inleiding 8

De vogels

A F R I K A

Schoenbekoovieaar, <i>Balaeniceps rex</i> , Oeganda	12
Geelsnavelossenpikker, <i>Buphagus africanus</i> , Tanzania	14
Grote honingspeurder, <i>Indicator indicator</i> , Zambia	16
Republikeinwever, <i>Philetairus socius</i> , Namibië	19
Purperkuijfoerako, <i>Tauraco porphyreolophus</i> , Swaziland	20
Bateleur, <i>Terathopius ecaudatus</i> , Zimbabwe	22
Palmgier, <i>Gypobierax angolensis</i> , Gambia	27
Witnekkalkopkraai, <i>Picathartes gymnocephalus</i> , Sierra Leone	28
Kleine flamingo, <i>Phoeniconaias minor</i> , Kenia	30
Struisvogel, <i>Struthio camelus</i> , Botswana	34
Kaapse suikervogel, <i>Promerops cafer</i> , Zuid-Afrika	38
Helmvanga, <i>Euryceros prevostii</i> , Madagaskar	40

E U R A Z I Ë

Nachtegaal, <i>Luscinia megarhynchos</i> , Frankrijk	42
Gierzwaluw, <i>Apus apus</i> , Verenigd Koninkrijk	45
Roodborst, <i>Eritbacus rubecula</i> , Verenigd Koninkrijk	49
Boerenzwaluw, <i>Hirundo rustica</i> , Oostenrijk	52
Koekoek, <i>Cuculus canorus</i> , Duitsland	54
Ooievaar, <i>Ciconia ciconia</i> , Duitsland	56
Raaf, <i>Corvus corax</i> , Finland	60
Eider, <i>Somateria mollissima</i> , IJsland	62
Papegaaiduiker, <i>Fratercula arctica</i> , IJsland	67
Steenuil, <i>Athene noctua</i> , Griekenland	71
Alpenkauw, <i>Pyrrhocorax graculus</i> , Zwitserland	72
Lammergier, <i>Gypaetus barbatus</i> , Spanje	74
Hop, <i>Upupa epops</i> , Italië	77
Noordse stern, <i>Sterna paradisaea</i> , Noorwegen	78
Stellers zeearend, <i>Haliaeetus pelagicus</i> , Rusland	80
Steenarend, <i>Aquila chrysaetos</i> , Mongolië	83
Indische gans, <i>Anser indicus</i> , China	86
Goudfazant, <i>Chrysolophus pictus</i> , China	90
Japanse kraanvogel, <i>Grus japonensis</i> , Japan	92

 NOORD-AMERIKA

Spotlijster, <i>Mimus polyglottos</i> , VS	96
Amerikaanse zeearend, <i>Haliaeetus leucocephalus</i> , VS	98
Waaierhoen, <i>Centrocercus urophasianus</i> , VS	101
Purperzwaluwn, <i>Progne subis</i> , VS	102
Kalkoen, <i>Meleagris gallopavo</i> , VS	104
Ijsduiker, <i>Gavia immer</i> , Canada	108
Sneeuwvangans, <i>Anser caerulescens</i> , Canada	110
Laplanduil, <i>Strix nebulosa</i> , Canada	112
Grote renkoekoek, <i>Geococcyx californianus</i> , Mexico	116
Kuifcaracara, <i>Caracara plancus</i> , Mexico	118
Groene gaai, <i>Cyanocorax yncas</i> , Mexico	121

 ZUID- EN MIDDEN-AMERIKA

Hoatzin, <i>Opisthocomus hoazin</i> , Guyana	122
Hyacintara, <i>Anodorhynchus hyacinthinus</i> , Brazilië	127
Rode rotshaan, <i>Rupicola peruvianus</i> , Peru	128
Quetzal, <i>Pharomachrus mocinno</i> , Guatemala	130
Andescondor <i>Falco gryphus</i> , Chili	134
Bergbeekeend, <i>Merganetta armata</i> , Bolivia	139
Zwaardkolibrie, <i>Ensifera ensifera</i> , Ecuador	140
Dwergmierpitta, <i>Grallaricula sp.</i> , Colombia	143
Harpj, <i>Harpia harpyja</i> , Panama	144
Vetvogel, <i>Steatornis caripensis</i> , Venezuela	148
Rode ibis, <i>Eudocimus ruber</i> , Trinidad	151
Rosse ovenvogel, <i>Furnarius rufus</i> , Argentinië	152

 ZUID- EN ZUIDOOST-AZIË

Gurneys pitta, <i>Hydrornis gurneyi</i> , Myanmar	154
Helmneushoornvogel, <i>Rhinoplax vigil</i> , Indonesië	157
Blauwe kitta, <i>Urocissa ornata</i> , Sri Lanka	161
Bankivahoen, <i>Gallus gallus</i> , Thailand	162
Vlaggendrongo, <i>Dicrurus paradiseus</i> , India	164
Brahmaanse wouw, <i>Haliastur indus</i> , India	166
Langstaartsnijdervogel, <i>Ortobotomus sutorius</i> , India	169
Saruskraanvogel, <i>Antigone antigone</i> , Cambodja	170
Maleise spiegelpauw, <i>Polyplectron malacense</i> , Maleisië	175
Manenduif, <i>Caloenas nicobarica</i> , Nicobaren	176
Apenarend, <i>Pitbecophaga jefferyi</i> , Filipijnen	178

A U S T R A L A Z I Ë

Helmkasuaris, <i>Casuaris casuaris</i> , Australië	182
Satijnblauwe prielvogel, <i>Ptilonorhynchus violaceus</i> , Australië	187
Grasparkiet, <i>Melopsittacus undulatus</i> , Australië	189
Kookaburra, <i>Dacelo novaeguineae</i> , Australië	190
Kakapo, <i>Strigops habroptila</i> , Nieuw-Zeeland	192
Noordereilandkiwi, <i>Apteryx mantelli</i> , Nieuw-Zeeland	194
Grote kraagparadijsvogel, <i>Lophorina superba</i> , Papoea-Nieuw-Guinea	196

O C E A N E N E N E I L A N D E N

Keizerspinguïn, <i>Aptenodytes forsteri</i> , Antarctica	198
Grote Albatros, <i>Diomedea exulans</i> , Zuid-Georgia	202
Wilsons stormvogeltje, <i>Oceanites oceanicus</i> , Zuidelijke Shetlandeilanden	206
Amerikaanse fregatvogel, <i>Fregata magnificens</i> , Caribisch gebied	208
Dunbekpijlstormvogel, <i>Ardenna tenuirostris</i> , Babeland	210
Opaalsterne, <i>Gygis alba</i> , Seychellen	213
Blauwvoetgent, <i>Sula nebouxii</i> , Galapagoseilanden	214
Subantarktische grote jager, <i>Stercorarius antarcticus</i> , Falklandeilanden	217
Meer weten	218
Register	221

Inleiding

Het is kwart voor acht 's ochtends en mijn dag staat al in het teken van vogels: tijdens het ontbijt de roep van een koolmees en het machinegeweersalvo van winterkoningen in de tuin, en nu, in mijn werkkamer, het gekrijs van zilvermeeuwen langs mijn raam. Mijn ministadstuintje is niet bepaald een vogelreservaat, maar toch heb ik aan het einde van een doorsneewerkdag, inclusief lunchwandeling in het park, zo'n 25 soorten vogels gezien of gehoord. En daar komen dan nog allerlei vogelafbeeldingen bij, van boekomslagen tot tatoeages. Kortom, overal zijn vogels.

Dat is niet verbazingwekkend als je bedenkt hoe talrijk vogels zijn. Taxonomen discussiëren over het exacte aantal soorten, mede omdat classificatie op basis van DNA de traditionele morfologische indelingen in de war schopt, maar iedereen is het erover eens dat er in totaal meer dan 11.000 vogelsoorten zijn. Vergeleken met de ongeveer 6400 soorten zoogdieren en de 10.000 reptielen is *Aves* vermoedelijk de meest diverse klasse van de gewervelden.

Al die vogelsoorten zijn niet gelijkmatig over de wereld verdeeld. Het tropisch regenwoud is het rijkst aan vogelsoorten. Vandaar dat zes van de tien vogelrijkste landen in het noorden van Zuid-Amerika liggen, met Colombia op de eerste plaats met meer dan 1950 vogelsoorten. Toch heeft ieder gebied een eigen avifauna. Vogels komen voor in alle mogelijke omgevingen, zelfs in woestijnen en bergen of bij ijskappen en oceanen. Doordat ze kunnen vliegen, staat hun de hele planeet ter beschikking. Ze ontvluchten dan ook strenge winters en seizoensgebonden voedselgebrek door naar gebieden te trekken waar de omstandigheden op dat moment gunstiger zijn.

De meeste zoogdieren zijn klein en 's nachts actief, en veel reptielen leven verscholen onder stenen of gebladerte. Vogels daarentegen zijn lawaaiig en kleurrijk, en opvallend aanwezig in ons dagelijks leven. Toen ik als kind opgroeide in een stad in Engeland, was ik gefascineerd door pythons en ijsberen in verre landen, maar vogels zag ik elke dag om me heen. De reële kans om mijn eerste

Purperkuiftoerako

Tauraco porphyreolophus

Swaziland is een klein koninkrijk in zuidelijk Afrika. Elk jaar komen hier duizenden meisjes bijeen op het koninklijke festivalterrein Luzidzini voor de opvoering van de traditionele *Umblanga* of rietdans. Daarbij springt één levendige kleur speciaal in het oog: het scharlakenrood van de uit veren bestaande hoofdtooiën van de koning en zijn familie. De veren zijn afkomstig van de purperkuiftoerako of, in de taal van Swaziland, *Ligwalagwala* – een vogel die wordt vereerd vanwege zijn koninklijke status.

Voor deze status betaalt de toerako wel een hoge prijs: grote aantallen vogels worden gevangen om Swazilands omvangrijke koninklijke familie van veren te voorzien. Sobhuza, de vader van de huidige koning Mswati III, kreeg naar verluidt meer dan vijfhonderd kinderen. Zodoende zijn er nu duizenden koninklijke nakomelingen, die allemaal veren nodig hebben voor hun hoofdtooi.

De purperkuiftoerako is zo groot als een kraai en heeft een lange staart. De begeerde paarse veren zijn de primaire slagpennen. Meestal houdt de toerako zich schuil tussen het gebladerte; de paarse veren zijn slechts zichtbaar wanneer hij zijn vleugels spreidt voor een korte vlucht. Maar deze spectaculaire vogel heeft genoeg andere kleuren in de aanbieding, met zijn groene, paarse en roze lichaam en zijn violette borst. De totstandkoming van deze kleuren is uniek: het scharlaken komt van turacine en het groen van turacoverdine. Beide pigmenten komen uitsluitend voor in de toerakofamilie.

Samen met de bananeneters behoren de toerako's tot de in Afrika endemische familie Musophagidae. Deze bosbewonende fruiteters worden gekenmerkt door hun heldere kleuren, lange staart en klunzige manier van vliegen. Toerako's springen en hippen vooral van tak naar tak; vliegen doen ze alleen als het echt niet anders kan. Ze maken dan eerst een glijvlucht naar beneden en vliegen vervolgens weer onhandig fladderend omhoog. Sommige wetenschappers vermoeden dat deze manier van vliegen lijkt op die van de vroegste gevederde dinosaurussen, waarvan alle vogels afstammen.

De purperkuiftoerako is tamelijk algemeen in Swaziland en de omliggende gebieden in het noordoosten van Zuid-Afrika. Zijn leefgebied strekt zich verder uit in Oost-Afrika tot in het zuiden van Kenia. Deze schuwe vogel leeft in groenblijvende bossen en op beboste rivieroeveren in de savanne, vooral op plekken waar de wilde vijgenboom groeit, waarvan hij de vruchten in hun geheel doorslikt. De purperkuiftoerako laat zich maar

zelden zien, maar zijn luide, krassende roep ('kookkkkok') weerklinkt regelmatig op plaatsen waar hij voorkomt.

Afgezien van de koninklijke belangstelling worden zijn kleuren vooral bewonderd door soortgenoten – met name als een mannetje zijn vleugels spreidt en zijn borst opzet tijdens het baltsritueel. Na de paring bouwt een stel hoog in een boom een vlak nest en daarna legt het vrouwtje twee of drie glanzend witte eieren. Als de jongen drie weken oud zijn, verlaten ze het nest. Ze klauteren rond met behulp van rudimentaire klauwen aan hun vleugels totdat ze vliegvlug zijn, 38 dagen nadat ze uit het ei zijn gekropen.

Palmgier

Gypobierax angolensis

De dood, karkassen en bloederige tafereelen zijn het handelsmerk van gieren, 's werelds meest verstokte vleeseters. Met hun vleeshaaksnavel en scherpe blik, waarmee ze een lijk kunnen waarnemen van 3 kilometer afstand, is vegetarisme voor hen geen optie. Je zou net zo goed sla kunnen aanbieden aan een luipaard.

De natuur is echter dol op uitzonderingen en van de elf Afrikaanse gierensoorten is er eentje die afwijkt van de regel. Net als de reuzenpanda (*Ailuropoda melanoleuca*) is de palmgier een merkwaardig oxymoron: een vegetarische carnivoor. Deze kleinste gierensoort van Afrika laat het genot van vleeseten links liggen en heeft gekozen voor palmnoten, met name de stevige noot van de raffiapalm. Met zijn snavel trekt hij de noot van de boom, vaak ondersteboven in de lucht hangend. Daarna grijpt hij de noot in zijn klauwen, trekt de harde schil eraf en verorbert het smakelijke vruchtvlees.

Zo'n 70 procent van het dieet van volwassen palmgieren bestaat uit palmnoten; bij jonge gieren kan dit oplopen tot 90 procent. Ook vegetariërs hebben echter weleens een zwak moment en op onbewaakte ogenblikken doet de palmgier zijn herkomst eer aan door een dode vis – en soms een levende – van het strand te grijpen. Verder eten ze bij gelegenheid kleine zoogdieren, jonge schildpadden, krabben, kreeften en soms een kip. In Gambia vormt deze vogel een bekende aanblik, speurend naar eetbaar afval in vissersdorpen en toeristenoorden. Ook elders in sub-Sahara Afrika komt de palmgier voor, zij het minder frequent in het zuiden, waar hij alleen voorkomt in enkele kustgebieden met bosjes raffia- of oliepalmen.

Overal waar hij voorkomt, kun je deze fraaie en opvallende vogel goed onderscheiden van de Afrikaanse visarend (*Haliaeetus vocifer*), waarmee hij vaak zijn leefgebied deelt. De palmgier heeft duidelijk meer wit in zijn verenkleed, vooral in de vleugels. In de vlucht is hij een stuk acrobatischer dan zijn grotere gierenneven, met name gedurende het broedseizoen, als paartjes schitterende vliegshows ten beste geven.

Palmgieren nestelen doorgaans hoog in een palmboom, een baobab of een cactusboom. Hun grote takkennest bekleden ze met gras, sisal en mest. Het mannetje en het vrouwtje bebroeden samen het enige ei, dat uitkomt na vier tot zes weken. Na 85 tot 90 dagen vliegen de jongen uit, maar het duurt nog minstens 3 jaar voor ze hun volwassen kleed hebben – genoeg tijd om te leren palmnoten te kraken en zich voor te bereiden op een leven als vegetarische gier.

Papegaaiduiker

Fratercula arctica

Weinig vogels zijn zo populair als de papegaaiduiker. Met zijn zwarte mantel, gekleurde snavel en aandoenlijke clownsgesicht duikt zijn beeltenis overal op, van koelkastmagneten tot het logo van een kinderboekenuitgever. En nergens is hij geliefder dan in IJsland, dat zo'n 60 procent van de wereldpopulatie huisvest. Als het om toerisme gaat, is deze vogel even belangrijk voor de bekendheid van het land als de piramides dat zijn voor Egypte.

Toch is er een keerzijde aan de relatie tussen IJsland en deze trekkende alkensoort. Zoals op veel afgelegen eilanden waren de overvolle kolonies zeevogels van oudsher een bron van voedsel voor de bewoners, die ze op grote schaal oogstten. Papegaaiduikers waren zeer in trek en nog altijd wordt er jaarlijks geoogst, maar op veel kleinere schaal.

Het vangen van papegaaiduikers valt niet mee. Ze nestelen in holen op steile hellingen boven gevaarlijke kliffen. Traditioneel gebruiken de vangers een *báfur*, een driehoekig net aan het einde van een 6 meter lange stok, waarmee ze de vogels uit de lucht vangen. De vogels worden van veren ontdaan en ingevroren of gezouten voor de verkoop of voor consumptie. Ervaren vangers haalden ooit vijf- tot zesduizend exemplaren per seizoen, altijd onvolwassen dieren.

Papegaaiduikers zijn alleen 's zomers op IJsland aanwezig; hetzelfde geldt voor al hun broedkolonies. De paartjes arriveren in april en mei, maken hun hol schoon – dat ze zelf hebben gegraven of van konijnen hebben overgenomen – en herbevestigen hun levenslange band met baltsrituelen, waarbij ze met hun kop schudden en bij de ingang van hun hol staan om rivalen af te schrikken. Het enige jong wordt door beide ouders gevoerd. Hun vistrips duren soms de hele nacht; daarbij leggen ze tot 80 kilometer af naar hun visgebieden. Ze keren terug met tientallen visjes (vooral zandspieringen) in hun snavel. Deze worden op hun plaats gehouden door de gegroefde, gespierde tong, ook terwijl de vogel nog meer probeert te vangen.

Het papegaaiduikerkuiken verlaat na zes weken het hol, in zijn eentje en in de nacht, om roofdieren te vermijden. Het gaat naar zee en keert pas twee tot drie jaar later terug naar de kolonie. Broeden doen de vogels als ze 5 jaar oud zijn. Alle papegaaiduikers brengen de maanden waarin ze niet broeden – september tot maart – door op zee. Ze verspreiden zich over de Atlantische Oceaan tot aan de Canarische eilanden en trotseren de